

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31.05.1983, sp. zn. 1 Cz 13/83, ECLI:CZ:NS:1983:1.CZ.13.1983.1

Číslo: 24/1986

Právní věta: Za provoz zvláště nebezpečný (§ 432 o. z.) se považuje takový provoz, s nímž je spojena možnost zvýšeného nebezpečí vzniku závažných škod. Zdrojem zvýšeného nebezpečí mohou být i věci, jejichž užívání má za určitých okolností vedlejší škodlivé účinky, které nejsou plně ovladatelné člověkem a s nimiž je spojen vysoký stupeň pravděpodobnosti vyvolání újmy (např. rámová pila umístěna v neodpovídajících geologických podmínkách).

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 31.05.1983

Spisová značka: 1 Cz 13/83

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným, Organizace socialistické

Předpisy: 40/1964 Sb. § 432

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobci se domáhali proti žalované organizaci jako provozovateli pilnice, aby se zdržela takového provozu rychloběžné pily postavené na pozemku parc. č. 2526 v Č., který způsobuje otřesy a vibrace jejich rodinných domků, a zaplacení v žalobě uvedených částek, jako náhrada škody, která jim vznikla na rodinných domcích v důsledku těchto vibrací a otřesů.

Rozsudkem okresního soudu v Blansku byla žaloba v celém rozsahu zamítnuta a o nákladech řízení bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žaloba o zdržení se provozu rychloběžné pily není důvodná, neboť intenzita hlukosti a vibrací, jež jsou způsobeny provozem rychloběžné pily, nepřekračuje v jednotlivých domech s výjimkou domku žalobců J. M. a Z. M. přípustný limit. Ohledně náhrady škody dospěl soud k závěru, že provozem pily vznikla sice žalobcům škoda, není však splněna podmínka protiprávního jednání na straně žalované organizace, neboť porušení konkrétního právního předpisu nebylo v řízení zjištěno.

Proti tomuto rozsudku podali odvolání pouze žalobci A. L. a M. L., a to jenom do té části rozsudku, kterým byla zamítnuta jejich žaloba na zaplacení částky 7200,- Kčs.

Krajský soud v Brně o tomto odvolání rozhodl usnesením tak, že napadenou část výroku rozsudku soudu prvního stupně, již byla zamítnuta žaloba A. L. a M. L. o zaplacení částky 7200,- Kčs, zrušil (stejně jako výrok o nákladech řízení mezi těmito žalobci a žalovanou organizací) a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí. Odvolací soud dospěl k závěru, že pokud občanský zákoník 1) ukládá v ustanovení § 415 o. z. občanům i organizacím povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a majetku, pak porušení tohoto ustanovení je porušením právního předpisu a zakládá povinnost nahradit škodu podle ustanovení § 420 a § 421 o. z. Jestliže u škůdce dojde navíc k porušení konkrétních právních předpisů (např. zdravotních, stavebních), je jen jeho odpovědnost za škodu lépe kvalifikována.

Dalším rozsudkem okresního soudu v Blansku bylo žalované organizaci uloženo zaplatit žalobcům A. L. a M. L. částku 5931,- Kčs a na nákladech řízení 3076,- Kčs. Ve zbývající částce 1269,- Kčs byla žaloba zamítnuta a žalované organizaci bylo uloženo zaplatit československému státu částku 1288,40,- Kčs na účet okresního soudu v Blansku. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že provozem rychloběžné pily žalované organizace je způsobována škoda na rodinném domku žalobců, neboť vibrace šířící se při provozu pily způsobují otřesy, z nichž vznikají na domku trhliny. Žalovaná organizace porušila ustanovení § 415 o. z., když neodstranila nepříznivé důsledky vznikající provozem této pily, případně neučinila všechna opatření, která by vedla zmírnění otřesů. Soud přihlédl k námitce promlčení a přiznal náhradu škody, která vznikla od 18. 1. 1977, neboť za předchozí období je právo žalobců promlčeno.

Rozsudkem krajského soudu v Brně bylo potom připuštěno rozšířením žaloby o 26 637,- Kčs, rozsudek soudu prvního stupně v napadeném přisuzovacím výroku byl změněn tak, že žalovaná organizace je povinna zaplatit žalobcům A. L. a M. L. společně a nerozdílně částku 25 768,- Kčs a ohledně částky 1269,- Kčs bylo řízení zastaveno. Ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi účastníky byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen a ve výroku o náhradě nákladů československému státu byl změněn tak, že žalovaná organizace je povinna zaplatiti československému státu částku 488,40,- Kčs na účet okresního soudu v Blansku. Dále bylo uloženo žalované organizaci nahradit žalobcům náklady odvolacího řízení v částce 1075,- Kčs a 108,- Kčs a československému státu na účet okresního soudu 13,- Kčs. Odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaná organizace nejen nerespektovala ustanovení § 415 o. z., ale porušila ve vztahu k žalobcům právní povinnost nepoškozovat majetek v osobním vlastnictví žalobců, který je zákonem chráněn (§ 123 o. z. a násl.), takže její odpovědnost je dána ustanovením § 421 o. z. Žalobci v průběhu odvolacího řízení požadovali celkem částku 32 568,- Kčs; přitom jim bylo rozsudkem soudu prvního stupně přisouzeno 5931,- Kčs. Se souhlasem odvolacího soudu tedy rozšířili žalobu o částku 26 637,- Kčs. Protože však původně uplatnili celkem částku 7200,- Kčs, mohla jim být přisouzena pouze částka 25 768,- Kčs; ohledně rozdílu 1269,- Kčs, který již byl soudem prvního stupně zamítnut, muselo být řízení zastaveno pro překážku věci rozsouzené. Nárok žalobců nebyl promlčen, neboť škoda žalobcům ještě stále vzniká. (§ 106 o. z.).

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že těmito rozsudky okresního soudu v Blansku a rozsudkem a usnesením krajského soudu v Brně byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 421 odst. 1 o. z. organizace odpovídá občanovi za škodu, kterou mu způsobila porušením právní povinnosti.

Podle ustanovení § 415 o. z. je každý povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a na majetku ani k neoprávněnému majetkovému prospěchu na úkor společnosti nebo jednotlivce.

Podle ustanovení § 432 o. z. za škodu vyvolanou povahou provozu zvláště nebezpečného odpovídá provozovatel stejně jako provozovatel dopravního prostředku.

Soudy pochybily především v tom, že neuvažovaly o tom, zda v daném případě nejde o odpovědnost za škodu vyvolanou povahou provozu zvláště nebezpečného ve smyslu ustanovení § 432 o. z.

Za provoz zvláště nebezpečný lze považovat takový provoz, s jehož realizací je spojena možnost zvýšeného nebezpečí vzniku závažných škod. Zdrojem zvýšeného nebezpečí přitom mohou být i věci, jejichž užívání má za daných podmínek vedlejší účinky, které nejsou zcela ovladatelné člověkem, a proto je s nimi spojen vysoký stupeň pravděpodobnosti vyvolání újmy.

Ze znaleckého posudku, jímž byl v řízení proveden důkaz, vyplývalo, že narušování objektů se v budoucnu zvýší. V posudku se uvádělo, že narušování objektů bude postupovat stále vyšší rychlostí a je možné, že po určité době budou objekty neobyvatelné. Již vizuálně lze pozorovat, jak při provozu rámové pily se celý objekt žalobců A. L. a M. L. chvěje.

Bylo proto třeba zabývat se tím, zda provoz rámové pily s ohledem na její umístění ve stávajících geologických podmínkách lze považovat za provoz zvláště nebezpečný.

V daném případě sice procházelo v úvahu posouzení odpovědnosti žalované organizace také podle ustanovení § 421 o. z., a to bez ohledu na to, zda budou současně splněny předpoklady odpovědnosti podle ustanovení § 432 o. z. či nikoli. Při možném souběhu tzv. objektivní odpovědnosti za škodu a odpovědnosti za škodu způsobenou zaviněným protiprávním jednáním je zásadně praktické zabývat se splněním předpokladů odpovědnosti za zaviněné protiprávní jednání jen tehdy, jestliže nejsou splněny předpoklady odpovědnosti za škodu bez zavinění.

Předpokladem odpovědnosti žalované organizace za škodu podle ustanovení § 421 o. z. je porušení právní povinnosti žalovanou organizací. Protiprávnost může vyplývat také z ustanovení § 415 o. z., které ukládá každému povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a majetku. Použití tohoto ustanovení však přichází v úvahu v tom případě, pokud není konkrétní právní úprava dopadající na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje.

Z toho hlediska soudy k posuzování protiprávnosti a k použití ustanovení § 415 o. z. nepřistupovaly.

V řízení namítala žalovaná organizace, že pila byla uvedena do provozu na základě správního rozhodnutí; odbor výstavby ONV v B. vydal dne 1. 2. 1970 pod č. j. Výst. 4043/69 územní rozhodnutí na realizaci nové pilnice s úmyslem zlepšit životní prostředí. V rámci uvedené rekonstrukce byla postavena pilnice a provedena montáž rámové pily na pořez kulatiny. Dne 13. 7. 1970 bylo pod č. j. Výst.-Prům-137/70 vydáno rozhodnutí o přístupnosti stavby, dne 9. 6. 1972 proběhlo řízení o jejím uvedení do trvalého provozu a výměr o uvedení do trvalého provozu byl vydán dne 4. 12. 1973.

Za této situace bylo při posuzování protiprávnosti jednání žalované organizace povinností soudů především zkoumat, zda provoz pilnice, který způsobuje škodlivé vibrace, je realizován v souladu s kolaudačním rozhodnutím (s povolením k uvedení do trvalého provozu), neboť podle ustanovení § 85 odst. 1 zákona č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (i dříve platného ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 87/1958 Sb. o stavebním řádu) jsou změny v provozním zařízení stavby nebo změny v rozsahu a způsobu výroby možné pouze za předpokladu splnění dalších požadavků v těchto ustanoveních uvedených. V této souvislosti bylo třeba zabývat se také tím, z jakého důvodu žalovaná organizace neopatřila základ rámové pily žádným zařízením, které by tlumilo dynamické účinky stroje, jí bylo uloženo takové zařízením opatřit či nikoli a zda tedy v tomto směru neporušila právní povinnost. Za tím účelem bylo třeba provést důkaz spisy ONV v B. a důkaz znaleckým posudkem, případně provést další důkazy tak, aby skutečný stav věci byl objasněn co nejúplněji.

Rovněž názor odvolacího soudu v tom směru, že nárok žalobců není zčásti promlčen, protože škoda žalobcům stále vzniká, není správný. Nárok žalobců na náhradu škody netvoří totiž nedělitelný celek, nýbrž sestává z jednotlivých samostatných nároků.

Z hlediska promlčení nelze totiž považovat nároky na náhradu škody vznikající a narůstající pokračujícím porušováním téže právní povinnosti za jediný nedělitelný nárok na náhradu škody, který by vznikl teprve po skončení porušování právní povinnosti nebo po dovršení celkové škody, nýbrž za samostatné nároky, k jejich uplatnění začíná běžet promlčecí doba, jakmile se poškozený o vzniklých škodách dozvěděl (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 38/1975 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Bylo proto nezbytné zjistit přesný časový průběh vzniku a narůstání škody na nemovitostech žalobců a v souvislosti s tím i to, kdy došlo k událostem, z nichž jednotlivé dílčí škody vznikly (§ 106 odst. 2 o. z.), a kdy se poškození o těchto dílčích škodách dozvěděli (§ 106 odst. 1 o. z.). O tom bylo třeba především podrobně vyslechnout žalobce a doplnit také znalecký posudek, a to pokud jde o upřesnění závěrů znalce o výši škody v jednotlivých obdobích.

Odvolací soud v souvislosti s rozhodováním o připuštění rozšíření návrhu si dále neujasnil předmět řízení zejména z toho hlediska, do jaké míry bylo již o nárocích žalobců pravomocně rozhodnuto. Nevzal totiž v úvahu, že zůstala v právní moci ta část rozsudku soudu prvního stupně, která nebyla odvoláním napadena.

Z uvedeného vyplývá, že oba soudy porušily svými rozhodnutími v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř. ve vztahu k ustanovením § 106, § 415, § 421 odst. 1, § 432 o. z.

1) zákon č. 40/1964 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod. č. 70/1983 Sb.)